

9. Pro okhoronu kul'turnoyi spadshchyny (2000) [On the Protection of Cultural Heritage]: Zakon Ukrainy vid 8 chervnya 2000 r. № 1805-III. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 39, 333 [in Ukr.].

10. Konstitutsiya Respubliki Serbiya [The Constitution of the Republic of Serbia] vid 30 veresnya 2006 r. URL: <http://www.parlament.gov.rs/content> [in Ukr.].

11. Konstitutsiya Ukrainy (2017) [Constitution of Ukraine]: stanom na 4 trav. 2017 r.: vidpovidaye ofits. tekstu. Kyiv: Alerta [in Ukr.].

12. Konstitutsiya Respubliki Chornohoriya [The Constitution of the Republic of Montenegro] vid 19 zhovtnya 2007 r. URL: <http://www.constitutions.ru/archives> [in Ukr.].

SUMMARY

Kirichenko Yu.V. The obligation not to harm nature, cultural heritage, compensate for the damage caused: some issues about its constitutional recognition. One of the important and integral elements of the constitutional and legal status of the man and the citizen is his or her duties, which he / she carries before the society, the government and other people. At the same time, the responsibilities are entrusted to the government, but in this case it is a question of the individuals' duties. Responsibilities are a vital element of the mechanism of stability in society, one of the factors of securing and violating the rights and freedoms of man and citizen. Along with rights and freedoms of the man and the citizen, most democratic constitutions have limited themselves to a minimum of constitutional obligations. However the Ukrainian legislator did not abandon a number of obligations in various areas of life and activity of a person, society and the state, including the obligation of each person not to cause damage to nature, cultural heritage, to compensate for the damage caused by him/her. Today in Ukraine there is no serious scientific research on the comparative legal analysis of the rules of the Constitution of Ukraine with the corresponding rules of the constitutions of the states of continental Europe, in which the obligation is established not to cause damage to nature, cultural heritage, to compensate for the damage caused.

In view of the above, the author has examined the constitutional practice of regulating the obligation of each person not to harm nature, cultural heritage, and to compensate for its damage in Ukraine and the countries of continental Europe. The legal content of the constitutional obligation enshrined in Art. 66 of the Constitution of Ukraine and similar norms of the constitutions of European states. The necessity of presenting this article in the new edition has been substantiated, namely:

"Everyone is obliged to take good care of the environment and the historical, cultural and spiritual heritage protected by law and to compensate for the damage they have caused. The state ensures the preservation of historical monuments and other objects of cultural value, takes measures to return to Ukraine people's cultural values beyond its borders ».

Keywords: *obligations, constitutional obligations, obligation not to damage nature, obligation not to damage cultural heritage, obligation to compensate for damage caused.*

УДК 340

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-3-42-47

Кучук А. М. ©

доктор юридичних наук, доцент
(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)

ПРАВОВА КУЛЬТУРА: НЕОБХІДНІСТЬ ЗМІНИ ПАРАДИГМИ

Акцентовано увагу на необхідності переосмислення сутності явища, позначуваного терміном «правова культура». Зазначено, що західній правовій традиції не властиве використання понять «правосвідомість» і «правова культура». Зауважено, що у вітчизняній правничій літературі правова культура висвітлюється переважно крізь призму знання законодавства та правосвідомості. Нечіткість змісту правової культури у працях вітчизняних науковців, постійне її пов'язування з правосвідомістю зумовлюють формулювання висновку про «несамостійність» досліджуваного терміна, про його тотожність з правосвідомістю.

Ключові слова: *відчуття справедливості, закон, західна правова традиція, правова культура, правосвідомість.*

© Кучук А. М., 2019

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5918-2035>

kucshuk@ukr.net

Постановка проблеми. Зміна вітчизняної наукової правничої парадигми, що відбувається і сьогодні, у контексті долучення до західної правової культури зумовлює необхідність запозичення відповідних концептів, теорій, ідей. Що, у свою чергу, супроводжується (має супроводжуватися) розширенням понятійно-категоріального апарату, переосмисленням існуючих у межах вітчизняної юриспруденції понять, категорій, теорій тощо. Адже понятійно-категоріальний апарат кардинально різних наукових парадигм не може повною мірою співпадати. Так, наприклад, західній правовій традиції не властивий механістичний погляд на суспільство, яке розглядається як відкрита система, і, відповідно, не використовується термін «механізм» (вітчизняна правничка наука знає цілу низку механізмів: механізм держави, механізм забезпечення, механізм охорони, механізм реалізації, механізм правового регулювання, механізм організації і функціонування політичної влади та ін.). Незважаючи на відсутність у західних державах «механізмів», стан реалізації людських прав, ефективність функціонування органів держави у порівнянні з пострадянськими державами з їх «механізмами» значно кращий (що підтверджують щорічні індекси демократії, верховенства права, статистика звернень до Європейського суду з прав людини). Слід також зазначити, що навіть наявність однакових термінів не вказує на однаковість їх розуміння у межах різних правових культур. Так, зміст права на достатній життєвий рівень у європейських та пострадянських державах суттєво відрізняється.

Однак і до сьогодні у межах загальної теорії права майже не відбулося переосмислення використовуваних лексем, значна частина яких має важливе аксіологічне значення. Серед таких понять слід, зокрема, назвати «правова свідомість», «правова культура», «правове виховання», «правопорядок», «законність» та ін. І якщо два останні з названих термінів стали предметом інтенції окремих вітчизняних науковців (у контексті зміни підходу до розуміння права, урахування практики Європейського суду з прав людини), то розуміння інших залишається таким самим, яким воно було у межах радянської юридичної теорії. У межах цього дослідження буде зосереджено увагу на терміні «правова культура», зважаючи на його фундаментальність і, відповідно, необхідність його адекватного розуміння.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблематика правової культури постійно перебуває в центрі уваги вітчизняних правників. Так, окреслена тематика стала предметом пізнання таких науковців: В. Акуленко, В. Власенко, О. Ганзенко, Н. Годун, В. Лемак, В. Лисогор, О. Макарова, І. Осика, П. Рабінович, О. Скакун, М. Требін, С. Третяк, М. Целуйко, Т. Чепульченко, Р. Шай та ін.

Зазначимо доволі специфічний підхід М. Целуйка до розуміння правової культури. На думку цього автора, слід запровадити поняття «компетентна правова культура» (логічним тоді буде висновок, що є і некомпетентна правова культура), під якою слід розуміти «рівень знань та об'єктивне ставлення суспільства до права; сукупність правових знань у вигляді норм, переконань та установок, створюваних у процесі життєдіяльності, що регламентують правила взаємодії особистості, соціальної, етнічної, професійної групи, суспільства, держави, що оформлені у вигляді законодавчих актів» [1, с. 14]. Зауважимо, по-перше, незрозумілим залишається розуміння того, у чому ж проявляється «компетентність»? По-друге, правова культура пов'язується не з правом, а із законодавством. По-третє, правова культура розглядається крізь призму правової свідомості, що зумовлює виникнення питання про самостійність «правової культури». Таке висвітлення правової культури властиве переважній більшості вітчизняних науковців, які, проводячи дескрипцію правової культури, обов'язково згадують правосвідомість та правове виховання. Так, М. Целуйко визначає компетентну правову культуру при здійсненні державної влади в Україні як якісний стан правового життя суспільства, що має вираження у високому рівні правосвідомості і правової діяльності [1, с. 4]. Р. Шай указує, що «питання розвитку правової культури на сучасному етапі є надзвичайно важливим, адже події, котрі відбуваються у країні останнім часом, потребують того, щоб кожна людина застосовувала свою правосвідомість на практиці, могла усвідомлювати свої дії та керувати ними, спрямовувати сили на пробудження патріотизму і дій, пов'язаних з ним» [2, с. 320]. Додамо, що хоча автор і зазначає, що «правова культура не залежить від права (в цьому контексті під правом розуміють насамперед юридичне право) і жодні закони не зможуть підняти її рівень через декларування окремих норм», водночас, погоджується, що «концепція правової держави передбачає притаманність усім громадянам високої культури права, зокрема їх обізнаність з життєво необхідними юридичними законами, а також уміння і навички їх використання у практичному житті» [2, с. 319].

У багатьох випадках, обравши предметом пізнання окремі аспекти правової культури, науковці виходять за межі предмета і завдань дослідження, одним із факторів чого, на нашу думку, є те, що на сьогодні терміном «правова культура» позначається поняття з нульовим змістом. Так, В. Веденєєв, досліджуючи стан правової культури в сучасному українському суспільстві (що є, відповідно, і предметом, і метою дослідження), дійшов висновку, що «проблеми розвитку громадянського суспільства, демократичної правової держави безпосередньо пов'язані з розвитком правосвідомості й правової культури пересічного громадянина та суспільства взагалі. Саме правосвідомість та правова культура населення гарантують наявність верховенства права в Україні. А це є можливим за умов формування якісно нової системи правового виховання, орієнтованої на поширення серед громадян правових знань, виховання громадянської відповідальності, поваги до законів...» [3, с. 14]. По-перше, виникає питання: як цей висновок пов'язаний з предметом і метою дослідження? По-друге, хоча згадується верховенство права, але йдеться про виховання поваги до законів (що указує на те, що автором ототожнюється право і закон). То, можливо, об'єктом пізнання необхідно було обрати культуру виконання законів, а не правову культуру? Адже опір народу тиранічному правлінню, мирні зібрання проти диктаторських законів явно порушують приписи законів недемократичної держави. Але саме ці діяння і будуть вказувати на наявність правової культури (якщо використовувати цей термін, виходячи з розмежування права і закону, який, як указав Конституційний Суд України у рішенні по справі про призначення судом більш м'якого покарання, може бути і несправедливим, не набуваючи «якості» права) громадян (не використовуємо як цитований автор термін «пересічний громадянин», вважаючи, що він властивий радянській соціальній системі з її партійною номенклатурою, адже у сучасних умовах кожна людина є цінністю, усі люди є рівними і гідними у правах та не може бути привілеїв чи обмежень за певними критеріями. Хоча використання цього терміна можливе у художньому творі, зважаючи на особливості відповідного стилю мови).

Означене посилює актуальність дослідження та вказує на нагальність переосмислення змісту правової культури.

Тому **метою** цієї роботи є акцентування уваги правової спільноти на необхідності переосмислення і відходу від радянського розуміння правової культури.

Виклад основного матеріалу. У вітчизняній навчальній та науковій правничій літературі, незважаючи на наявність значної кількості дефініцій правової культури, зміст відповідного терміна розкрито однотипно. Так, на думку О. Орлової, правова культура – «це складова частина загальної культури, система правових цінностей, що створюються та накопичуються людьми (суспільством) у процесі їх соціально-правової діяльності; сукупність факторів, що характеризують рівень правосвідомості, досконалості законодавства, стан законності і правопорядку» [4, с. 376].

Т. Чепульченко, погоджуючись із О. Дьоміною, зазначає, що «зміст категорії правова культура охоплює такі елементи: а) стан законодавства, ступінь його досконалості за змістом і формою; б) стан законності у суспільстві, найважливішими критеріями якого є рівень юридичного закріплення її вимог у системі законодавства, їх реалізація; в) стан практичної роботи суду, прокуратури й інших юридичних органів, які застосовують юридичні норми, що відображає їхню реальну роль у правовій системі, ступінь дотримання прав і свобод людини, норм етики, моралі та ін.» [5, с. 109–110].

Як бачимо, знову акцентовано увагу на законодавстві і правовій свідомості. Аналіз наведеного дозволяє зробити висновок про уподібнення науковцями правової культури і правової свідомості; перша фактично розглядається як високий рівень другої. Зазвичай, у межах західної правової традиції означене належить до правничої деонтології (якщо мова йде про правників). Згадаємо, що Джеремі Бентам назвав свою працю «Деонтологія, або наука про мораль» (Deontology; or, the Science of Morality), ще у 1834 році. Моральність правника є основою його ефективної діяльності з імплементації верховенства права. Саме тому до правників суспільством ставляться підвищені моральні вимоги. Професійна етика є засобом обмеження сваволі правника, недопуску до професії аморальних осіб. Це цілком зрозуміло у межах західної правової традиції, в межах якої не вводиться низка нових термінів (правова свідомість, правова культура), які «розмивають» зміст деонтології та професійної етики. Якщо мова йде про окремих людей (незалежно від професійної ознаки), то використовується термін «відчуття справедливості» (sense of justice), що дійсно пов'язаний з правом (оскільки останньому властива справедливість; не може бути несправедливого права, на відміну від закону, який може бути несправед-

ливим) і не передбачає від усіх читати законодавство.

Нагадаю, що майже половина населення України (47%) взагалі не читала текст Конституції України, а близько третини (32%) читали лише окремі її підрозділи. Менше половини опитаних (46%) «знає, що, згідно із Конституцією, носієм суверенітету та джерелом влади в країні є народ України, тоді як 34% вважає, що таким суб'єктом є Президент» [6]. Наголошу, що йдеться не про текст Кодексу про надра, Повітряного кодексу чи Лісового кодексу, а про Конституцію! Однак, це не означає, що 47 % українців вчиняє злочини чи інші правопорушення, оскільки «у них низький рівень правосвідомості та правової культури». Доречно у цьому контексті задатись питанням, а чи багато правників прочитали Кодекс України про надра, Кодекс торговельного мореплавства, Лісовий кодекс України, Повітряний кодекс України або, наприклад, Закон України «Про Державну програму авіаційної безпеки цивільної авіації»? Якщо небагато, то чи свідчить це про низький рівень їх правової свідомості чи правової культури або про відсутність правової культури?

Для прикладу слід згадати також прийняття сумнозвісних диктаторських законів 16 січня 2014 року, які порушувались, зокрема, учасниками автомайдану. Виникає питання: у кого вища правосвідомість (та наявна правова культура): у народних депутатів (політиків єдиного органу законодавчої влади), які голосували за ці закони чи громадян, які розуміють «диктаторську сутність» цих законів, їх невідповідність верховенству права не виконували їх приписи? Або працівники спеціального підрозділу «Беркут», які виконуючи наказ били студентів, розганяючи мирне зібрання? Яка у них правова свідомість і правова культура? То ж чи має відношення правова культура і правосвідомість до знання законодавства і його реалізації?

Відтак виникає питання доцільності використання цього терміну у такому значенні. Водночас, його необхідно використовувати, виходячи з розуміння як частини культури. «За роки, що минули після закінчення «холодної війни», ми стали свідками початку величезних змін в ідентифікації народів і символах цієї ідентифікації. Глобальна політика почала шикуватися уздовж нових ліній – культурних... У світі після «холодної війни» прапори мають значення, як і інші символи культурної ідентифікації, включаючи хрести, півмісяці і навіть головні убори, тому що має значення культура, а для більшості людей культурна ідентифікація – найважливіша річ» – наголошує відомий американський соціолог Семюел Хантінгтон [7, с. 14-15]. При цьому, на думку американського соціолога, найбільш важливими у сучасному світі є не економічні чи політичні, а саме культурні відмінності: «Народи і нації намагаються дати відповідь на найпростіше запитання, з яким може зіткнутися людина: «Хто ми є?». І вони відповідають традиційним чином – звернувшись до понять, які мають для них найбільшу важливість. Люди визначають себе, використовуючи такі поняття, як походження, релігія, мова, історія, цінності, звичаї та громадські інститути. Вони ідентифікують себе з культурними групами: племенами, етнічними групами, релігійними громадами, націями і – на найширшому рівні – цивілізаціями» [7, с. 15-16].

Відтак, терміном «правова культура» доцільно позначати те явище, що йменується правова сім'я. Тому доцільно вести мову про правову культуру (правову цивілізацію), наприклад, західна правова культура, китайська правова культура і т.д.. Не можу не зазначити, що Сюзан С. Сілбі зазначає, що введення до юриспруденції поняття культури може спричинити плутанину, адже його значення не є усталеним ні теоретично, ні емпірично; а якщо до нього додати ще і термін «право», то це посилить неоднозначність його розуміння. Хоча у цілому можна виокремити два значення культури: у першому нею позначають особливий світ вірувань і практик, пов'язаних з конкретною групою, у цьому контексті слово вживається в множині – правові культури Японії і Китаю, Африки або Латинська культури; друге значення є аналітичним, а не емпіричним і передбачає абстрактну систему символів і смислів, як продукт і контекст соціальної дії, у цьому контексті слово вживається в однині – правова культура або культура наукового співтовариства [8]. Хоча при цьому не можна не згадати також того, що і концепція прав людини, і юриспруденція у цілому ґрунтуються на таких поняттях як «гідність» і «здоровий глузд», які теж не можна однозначно визначити, особливо перше з них, що не заважає їх використанню. У зв'язку з цим наведемо й інші слова Сюзан С. Сілбі відносно того, що багато учених, незважаючи на неоднозначність розуміння терміну «культура», все ж таки послуговуються ним і вважають його використання корисним, особливо коли передбачається акцентування уваги на тих аспектах дії права, що не обмежуються нормативно-правовими актами. Лоуренсу Фрідману (1975 р.) приписують введення поняття як

засобу підкреслення того факту, що право краще зрозуміти і описати як систему, продукт соціальної взаємодії, як комунікація тих же самих сил [8].

Висновки. Таким чином, у вітчизняній правничій літературі правова культура висвітлюється переважно крізь призму знання законодавства та правосвідомості. Нечіткість змісту правової культури у працях вітчизняних науковців, постійне її пов'язування з правосвідомістю зумовлюють формулювання висновку про «несамостійність» досліджуваного терміну, про його тотожність з правосвідомістю. Посилює аргументованість цього висновку ототожнення науковцями, що досліджують правову культуру, права та закону, що зводить її до культури знання і виконання законодавства. У межах західної правової традиції натомість використовуються терміни «професійна етика», «відчуття справедливості». Термін «правова культура» доцільно використовувати у тому розумінні, у якому він використовується у культурології та позначати ним явище, що йменується у вітчизняній правничій науці правовою сім'єю (родиною).

Бібліографічні посилання

1. Целуйко М. Ф. Компетентна правова культура в механізмі формування та реалізації українського права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Одеса, 2012. 19 с.
2. Шай Р.Я. Правова культура як умова культивування принципу верховенства права в українському суспільстві. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2016. № 850. С. 317-320.
3. Веденєєв В.О. Стан правової культури в сучасному українському суспільстві. Правовий часопис Донбасу. 2019. № 2. С. 9-15.
4. Теорія держави і права: підруч. / кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. Дніпро: ДДУВС, Ліра ЛТД, 2016. 480 с.
5. Чепульченко Т.О. Правова культура: місце у правовому процесі та вплив на стан законності в державі. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право. 2013. № 2. С. 109-114.
6. Конституційні зміни щодо правосуддя: думка громадян України, червень-2019. URL: <https://dif.org.ua/article/konstitutsiyini-zmini-shchodo-pravosuddya-dumka-gromadyan-ukraini-cherven-2019#.XRRrd4eyLm0.facebook> (дата звернення: 20.08.2019).
7. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. Пер. с англ. Т. Велимеева, Ю. Новикова. Москва: ООО «Издательство АСТ», 2003. 603 с.
8. Silbey, Susan S. Legal culture and cultures of legality. URL: web.mit.edu/ssilbey/www/pdf/legal_cu.pdf (дата звернення: 20.08.2019).

Надійшла до редакції 02.09.2019

References

1. Tseluyko M.F. (2012) Kompetentna pravova kul'tura v mekhanizmi formuvannya ta realizatsiyi ukraïns'koho prava [Competent Legal Culture in the Mechanism of Formation and Implementation of Ukrainian Law]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.01. Odesa [in Ukr.].
2. Shay R.YA. (2016) Pravova kul'tura yak umova kul'tyvuvannya pryntsyphu verkhovenstva prava v ukraïns'komu suspil'stvi [Legal culture as a condition for cultivating the rule of law in Ukrainian society]. *Visnyk Natsional'noho universytetu «Lviv'ska politekhnika»*, 850, 317-320 [in Ukr.].
3. Vedenyeyev V.O. (2019) Stan pravovoyi kul'tury v suchasnomu ukraïns'komu suspil'stvi [The state of legal culture in modern Ukrainian society]. *Pravovyy chasopys Donbasu*, 2, 9-15 [in Ukr.].
4. Teoriya derzhavy i prava (2016) [The theory of state and law]: pidruch. / kol. avt.; ker. avt. kol. kand. yuryd. nauk, prof. YU.A. Vedernikov. Dnipro: DDUVS, Lira LTD [in Ukr.].
5. Chepul'chenko T.O. (2013) Pravova kul'tura: mistse u pravovomu protsesi ta vplyv na stan zakonnosti v derzhavi [Legal culture: place in the legal process and influence on the state of law in the state]. *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu Ukrayiny «Kyiv's'kyi politekhnichnyy instytut»*. Politolohiya. Sotsiolohiya. Pravo, 2, 109-114 [in Ukr.].
6. Konstytutsiyini zminy shchodo pravosuddya: dumka hromadyan Ukrayiny, cherven' 2019 r. [Constitutional amendments to justice: opinion of the citizens of Ukraine, June 2019]. URL: <https://dif.org.ua/article/konstitutsiyini-zmini-shchodo-pravosuddya-dumka-gromadyan-ukraini-cherven-2019#.XRRrd4eyLm0.facebook> (data zvernennya: 20.08.2019) [in Ukr.].
7. Khantynhton S. (2003) Stolknovenye tsyvylyzatsyy [The clash of civilizations] / per. s anhl. T. Velymееva, YU. Novykova. Moskva: ООО «Yzdatel'stvo AST» [in Russ.].
8. Silbey, Susan S. Legal culture and cultures of legality. URL: web.mit.edu/ssilbey/www/pdf/legal_cu.pdf (20.08.2019) [in Eng.].

SUMMARY

Kuchuk A.M. Legal culture: the need for a paradigm change. The article focuses on the need to rethink the essence of the concept of “legal culture”. It is noted that the Western legal tradition is not characterized by the use of the concepts of “justice” and “legal culture”.

In many cases domestic scientists go beyond the subject and tasks of the study having chosen certain aspects of legal culture as the subject of cognition.

Domestic scholars liken legal culture and legal consciousness; the first is actually regarded as a

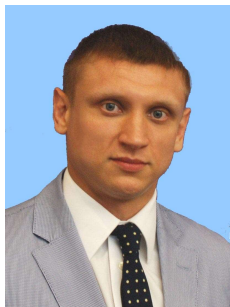
high level of the second one. Usually, within the Western legal tradition, this refers to legal deontology (when it comes to lawyers). That is why the society puts increased moral requirements towards a lawyer. Professional ethics is both a means of limiting the arbitrariness of a lawyer and of non-admission of immoral persons to the profession. When referring to individuals (regardless of professional attribute), the term sense of justice is used.

The attention has been paid to the fact that the legal culture in the domestic legal literature is covered mainly through the prism of knowledge of the legislation and legal consciousness. The lack of clarity of the legal culture content in the papers of domestic scientists, its constant connection with the legal consciousness lead to the formulation of a conclusion about the "non-independency" of the term studied, about its identity with the legal consciousness. Identification of a law with by the scholars studying the legal culture which, in its turn, brings to the culture of cognizance and execution of the legislation strengthens the argumentativeness of such a conclusion. The term "legal culture" should be used coming off understanding of it as a part of culture. The term "legal culture" is intended to refer to the phenomenon called the legal family. Therefore, it is advisable to talk about legal culture (legal civilization), such as Western legal culture, Chinese legal culture, etc.

Keywords: *sense of justice, a law, Western legal tradition, legal culture, legal consciousness.*

УДК 352:340.134

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-3-47-54

Нестерович В. Ф. ©

доктор юридичних наук, доцент
(Луганський державний університет
внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка)

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРИНЦИП ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ

Розкрито децентралізацію як конституційний принцип здійснення публічної влади на регіональному та місцевому рівнях. Зроблено висновок, що децентралізація – це конституційний принцип, за якого державою передаються значні повноваження щодо здійснення влади на регіональному та/або місцевому рівнях відповідним органам публічної влади. Вказано, що важливою передумовою для утвердження децентралізації як конституційного принципу здійснення публічної влади на регіональному та місцевому рівнях є не лише його закріплення у Конституції держави, але й також визначення процедурних засад його реалізації у конституційному законодавстві.

Ключові слова: *децентралізація, конституційний принцип, публічна влада, територіальні громади, префекти, місцеве самоврядування.*

Постановка проблеми. Однією з сучасних тенденцій у конституційно-правовому регулюванні влади на регіональному та місцевому рівнях в більшості демократичних держав є її здійснення на основі принципу децентралізації. Цей конституційний принцип у загальному плані передбачає передачу державою суттєвих повноважень від центру на місця з метою максимального наближення прийняття органами публічної влади рішень тими та в інтересах тих, хто проживає на відповідних територіях. Слушною у даному разі є думка зарубіжного вченого Ж. Веделя, який зазначає, що «децентралізація, передаючи безпосередньо до рук зацікавлених осіб управління справами, має переваги демократичного характеру», оскільки демократизм є «набагато реальнішим у місцевих масштабах, ніж в загальнонаціональних» [1, с. 8].

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. В українській юридичній науці питання децентралізації здебільшого розглядається у контексті посилення ролі об'єднаних територіальних громад у вирішенні місцевих справ, утім конституційний принцип децентралізації не зводиться лише до місцевого самоврядування, він також включає передачу державою низки повноважень і регіональним органам влади. Загалом дослідження децентралізації як конституційного принципу здійснення публічної влади на регіональному та місцевому рівнях постійно привертає